

οἱ Τόμουροι τῶν ἀργαίων τὰ δὲ Λουζέτσι, Λεσιανὰ, Βαλστώρα, Σελεὺ ἔνε οὐχὶ μικρὰ τεκμήρια τοῦ ὅτι ἐνταῦθα κατῴκουν οἱ Σελλοί· παρατηρητέον ὅτι τοιοῦτους ἐξελληνισμοὺς κάμνει καὶ ἐν τῇ χρονογραφίᾳ π. χ. Γκιλύτσιανη (Γλωσσισιανή,) Μποσκόλ (Προσβολή,) Σουδενὰ (Ἑσωδινὰ) καὶ ἄλλα· τὸ Λουζέτσι ὅμως ἐν τῇ χρονῳ· θεωρεῖ Σλαβικόν, τὸ Λεσιανὰ (Ἀλεξιανὰ) καὶ τὸ Βαλστώρα ἀλβανικόν. Περὶ τὴν ἐτυμολογίαν πολὺ ὁ κύριος Ἀραβαντινὸς ἀσχολεῖται, διότι πάντων τῶν ὀνομάτων εὐκόλα τὰς ἐτυμολογίας ἀνευρίσκει κατὰ τὸ αὐτῷ δοκοῦν καὶ κατὰ τὸν σκοπὸν ὃν ἐπιδιώκει πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχων μερικὸς παλαιὸς δασκάλους, οἵτινες ἀνευ βασανισμοῦ εὗρον καὶ εὐρίσκουσι τὰς ἐτυμολογίας τῶν λέξεων χωρὶς νὰ προσέχωσιν εἰς τὴν καταγωγὴν τούτων, εἰς τοὺς γραμματικὸς κανόνας, καὶ εἰς τὰς περιπετείας αἱ ὑπέστησαν καὶ ὑφίστανται ἢ γλῶσσαι, τὰ ἔθνη, αἱ χώραι.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε εἰρημένων νομιζόμεν ἀπδείχθη ὅτι ἡ γνωμάντευσις τοῦ Ἀραβαντινοῦ δὲν ἔνε ἀληθὴς καὶ ὅτι ἐκ τῶν δεισιδαιμονίων παραπεισθεὶς παρενόησε χωρὶς συγγραφένων καὶ ἔθεσε τὸν ναὸν τῆς Δωδώνης μακρὰν τῆς Ἑλλοπίας χώρας εἰς τὴν ὑπώρεικον τοῦ Ξηροβουνίου ὑπολαβὼν αὐτὸ ὡς τὸν κατάρρυτον Τόμαρον. Τώρα αἱ εἴπη ἡμῖν ὁ κύριος Ἀραβαντινὸς ἡ γνωμάντευσις τοῦ θεωρεῖται πειστικὴ καὶ ἐπαρκὴς ἢ ἔνε ἀντιφατικὴ καὶ αὐθαίρετος ὅχι κατὰ τὸ πλεῖστον ὡς ἀπεκάλεσε τὰς γνωμάντεύσεις τῶν ἄλλων, ἀλλὰ καθ' ἕνα; Τουλάχιστον ἡμεῖς μὲ τὰς παρουσιαζομένας μαρτυρίας δὲν δυνάμεθα νὰ πεισθῶμεν, ὅτι τὸ Ξηροβούνι τοῦ ἔνε τὸ ὄρος ὁ Τόμαρος, οὐδ' ὅτι τὸ δὲ Δωδωναῖον μαντεῖον κείται κατὰ τὸ μοναστήριον τῆς ἁγίας Παρασκευῆς τοῦ Πατέρου.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 13 Νοεμβρίου 1864.

Γ. ΧΡ. ΧΑΣΙΩΤΗΣ.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ.

Π Α Υ Λ Η ΤΗΣ Δ Α Χ Ο Μ Ε Ν Η Σ.

ΚΑΤΑ τὸ παρελθὸν ἔτος, ὁ Κ. Ριχάρδος Βούρτων ἐπεφορτίσθη παρὰ τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως μὲ ἑκτακτον ἀποστολὴν παρὰ τῷ βασιλεῖ τῆς Δαχομέης, κράτους τῆς μεσημβρινῆς Ἀφρικῆς· σκοπὸς δὲ τῆς ἀποστολῆς ταύτης ἦν ἡ συνομολόγησις ἐμπορικῆς συνθήκης μετὰ τοῦ μαύρου ἐκείνου ἡγεμόνος, ἐπομένως συνοδεία πολυάριθμος καὶ δωρεὰ τιμαλφῇ συνόδου τὸν ἄγγλον ἀπεσταλμένον. Ὁ σκοπὸς τῆς ἀποστολῆς ταύτης ἐπετεύχθη κατ'

ὁλοκληρίαν, καὶ ὁ Κ. Βούρτων, ἐπιστρέψας εἰς τὴν γεννέτειραν γῆν, ἐδημοσίευσεν περίεργον περιγραφὴν τοῦ κράτους τῆς Δαχομέης καὶ τῶν ἠθῶν καὶ ἠθίμων τῶν κατοίκων αὐτῆς. Ἐπειδὴ δὲ πολλοὶ τῶν παρ' ἡμῖν ἀσχάλλουσιν ἐνίοτε ἐπὶ παραλείψει· διήθεν αὐλικῶν τινων διατυπώσεων κατὰ τινὰς περὶ τῶν διατυπώσεων τῆς αὐλῆς τῆς Δαχομέης μέρος, εὐτυχῆς λογισθησόμενοι ἂν, ὑποδεικνύοντες αὐτάς, ὡς πρότυπον συντελέσωμεν, ἔστω καὶ ἐπὶ μικρὸν, εἰς τὴν ἄρσιν τῶν μεμψιμοιριῶν τῶν ἄγαν παρ' ἡμῖν μεμψιμοιρῶν.

Παραλείπομεν τὰ καθέκαστα τῆς ὁδοιορίας τοῦ Κ. Βούρτωνος, ἐκ Λονδίνου μέχρι Βυδᾶχ, πρώτης πόλεως τοῦ Δαχομεϊκοῦ κράτους, εἰς ἣν ἀφίκετο, καὶ ἐκείθεν μέχρι Ἀλλάδας καὶ Ἀγρίμης, διότι τοῦτο εἶνε ἀλλότριον τοῦ ἡμετέρου θέματος· ἀναγκαζόμεθα ὅμως νὰ τὸν ἀκολουθήσωμεν ἀπὸ τῆς τελευταίας ταύτης μέχρι Κάνα, ἥτις ἐστὶν ἡ πρωτεύουσα τῆς Δαχομέης. Κατὰ τὸ μέσον λοιπὸν τῆς μεταξύ τῶν δύο τούτων πόλεων ὁδοῦ, ὁ ἄγγλος πρεσβευτὴς ἀπήντησε πολυάριθμον συνοδείαν, σταλείσαν ἐκ μέρους τῆς Αὐτοῦ Δαχομεϊκῆς Μεγαλειότητος ὅπως τὸν ὀδηγήσῃ εἰς τὴν πρωτεύουσαν. Τῆς συνοδείας ταύτης ἡγεῖτο εἰς τῶν ἀδελφῶν τοῦ βασιλέως, ὀνόματι Βο-Σου-Σῶ, κρατῶν τὴν βασιλικὴν βακτηρίαν· οὗτος, ἅμα ἰδὼν μακρόθεν τὴν ἀγγλικὴν πρεσβεῖαν, ἐπροχώρησε πρὸς αὐτήν, καὶ τῶν σαλπίγγων, τῶν τυμπάνων καὶ τῶν κροτάλων διαβολικὴν ἁρμονίαν προξενούντων, συνήντησεν αὐτήν. Ζητήσας δὲ καὶ εὗρων τὸν Κ. Βούρτωνα, διηυθύνθη πρὸς αὐτόν, καὶ τρίζας ὑπὸ τὴν βίνα του τοὺς δακτύλους του (φιλοφροσύνη, ἥτις ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ πρὸς ἡμῖν σφίγγιμον τὸν χειρῶν) τῷ ἐπαρουσίασε τὴν βασιλικὴν βακτηρίαν, ὡς διὰ νὰ τῷ δείξῃ ὅτι ὁ βασιλεὺς τὸν ἐπερίμενε. Κατόπιν διέταξε νὰ παραθέσῃ διάφορα ἀναψυκτικὰ ποτὰ καὶ ἑτέρα τρογάλια, καὶ αὐτῶν καθεσθέντων ἵνα ἀναπαυθῶσιν, ὁ συνοδεύων τὸν Βο-Σου-Σῶ στρατὸς, ἔκαμε παρέλασιν πρὸ αὐτῶν, ἐξ ὧν, δέον νὰ εἴπωμεν, ὁ Κ. Βούρτων, δὲν ἐφάνετο λίαν εὐθυμος, διότι ἕκαστος στρατιώτης ὡς κοσμήματα τῆς λόγχης του ἔφερε πολλὰ ἀνθρώπινα κρανία. Ἡ μουσικὴ ταῦτοχρῶνως ἐπαίανίζεν ἢ μᾶλλον ἐθορύβει καὶ ἐν μέσῳ τοῦ θορύβου αὐτῆς φωναί τινες ἠκούσθησαν ὁλολύζουσαι πρὸς τιμὴν τοῦ Κ. Βούρτωνος τοὺς λόγους τούτους ὡς ἔγχιστα.

Ὁ Βούρτων, ὅστις τὸν κόσμον ὅλον μὲ τοὺς μονάρχας καὶ

[ἡ αθεσίρεις (ἀρχηγούς)]

ἀνω καὶ κάτω ἔκαμεν ἤδη

Ἐρθαστε τέλος εἰς Δαχομένην ἥτις ὑπάρχει γοήτρων πλήρης.

Τί ἄλλο μένει πλέον νὰ ἴδῃ;

Τῆς πολυαριθμοῦ συνοδείας τῶν μαύρων τὴν ἐπισθοφυλακὴν εἶχεν εἰς λόχος εἰνούχων, τῶν ὁποίων ὁ ἀρχηγὸς ἦλθε κατόπιν νὰ τῷ ἀναγγείλῃ ὅτι ὥδευσεν πρὸς τὴν ἀπαραμίλλητον πρωτεύουσαν Κάναν. Ἀναλαβόντες τέλος τὴν πορείαν τῶν, ἀφίκοντο εἰς ἀθλίαν τινα πόλιν, καὶ διεληθόντες ἀχρείας ὁδοὺς καὶ πενιχρὰς καλύβας, εἰσῆχθησαν εἰς τὰ ἀνάκτορα. Πρὸ τῆς πύλης ὅμως αὐτῶν, ἀφῆρέθησαν παρὰ τῶν ἄγγλων τὰ ξίφη, καὶ ἐκλείσθησαν τὰ ἀλεξιθερόχια, ἅτινα οὐδόλως εἰν' ἐπιτετραμμένον ν' ἀνοίγωνται πρὸ τοῦ βασιλέως, καὶ ἐπομένως τροχάδην διέτρεξαν τὴν πρώτην αὐλὴν τῶν ἀνακτόρων (διότι τοῦτο ἀπαιτεῖ ἡ αὐλικὴ ἐθιμοταξία). Ἐκ τῆς αὐλῆς εἰσῆχθησαν εἰς περιφραγμὰ τι ἐν τῷ ὁποίῳ οἱ μὲν συνοδεύοντες τοὺς ἄγγλους ἐγχώριοι ἐγονυπέτησαν, οὗτοι δ' ἐξαγαγόντες τοὺς πῖλους τῶν καὶ σείοντες αὐτοὺς τῇ δεξιᾷ χειρὶ, ἔκλινον πρὸ ἀνθρώπου καθημένου ἐπὶ κλισίου τινος ἐκ καλὰμων καὶ ὅστις ἦτον ὁ βασιλεὺς τῆς Δαχομένης.

Ἡ Α. χαριτόβρυτος Δαχομενικὴ Μεγαλειότης, ὅστις παρὰ τῶν ἐγχωρίων ἐπικαλεῖται Δαχόμε-Δάδδα (μέγας πατὴρ τῆς Δαχομένης) εἶνε τεσσαράκοντα μέχρι τεσσαράκοντα πέντε ἐτῶν τὴν ἡλικίαν, καὶ ὀνομάζεται Ζε-λε-λέ. ἔχει ἀνάστημα ὑψηλὸν καὶ ἀθλητικόν, πρόσσωπον τετραγώνον, φυσιογνωμίαν ὅσον δύναται παρ' ἐνὶ μαύρῳ γλυκεῖαν, ὀδόντας λευκοτάτους, ὀφθαλμοὺς ἐρυθροὺς καὶ φλογώδεις, ῥίνα σιμὴν, ὄνυχας μακροὺς, δίκην σαρκωδόρου τινος ὀρνέου, κοσμεῖται δὲ ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ τῇ βρῖνι μὲ διάφορα ἀργυρὰ καὶ χρυσὰ κοσμήματα πρὸς συμπλήρωσιν δὲ τῆς θελκτικῆς ταύτης εἰκόνης τοῦ δέον νὰ προσθῇσμεν ὅτι πολυαριθμὰ στίγματα εὐφλογίας κοιλαίνουσι τὸ πρόσωπόν του.

Ὅπισθεν τοῦ βασιλέως ἐκάθηντο ἐν ἡμικυκλίῳ αἱ θαλαραὶ αὐτοῦ σύζυγοι, διακόσιαι τὸν ἀριθμόν, ὧν ἡ μία ὑπῆρχε τῆς ἄλλης εἰδεχθεστέρα, διότι ἔχουσι πισσώδη χροιάν καὶ φυσιογνωμίας ἀπυροπαίους· ἀλλὰ τὴν ἀσχημίαν αὐτῶν ἐξαγοράζουσι διὰ μυρίων περιποιήσεων πρὸς τὸν σύζυγον καὶ κίριόν των. Βλέπουσι σταγόνα τινα ἰδρωτὸς βρέχουσιν τὸ βασιλικὸν μέτωπον; ἀμέσως χεῖρες γυναικεῖαι σπεύδουσι νὰ τὸ σπογγίσωσι. Δει-

κνύει ὁ βασιλεὺς ὅτι θέλει νὰ πτύσῃ; ἀμέσως σπεύδουσι πλεῖσται γυναῖκες νὰ τῷ παρουσιάσωσιν εἰς ἀνάλογον ἀπόστασιν δοχεῖόν τι πρὸς τοῦτο. Ἐπαρτίσθη ὁ βασιλεὺς; πάντες οἱ παριστάμενοι κλίνουν τὴν κεφαλὴν πρὸς τὴν γῆν. Πίνει ὕδωρ ἢ ἄλλο τί; ἐξ ὧν τῶν στομάτων ἐξέρχεται μία κραυγὴ διὰ νὰ τῷ εὐχηθῇ εὐδαιμονίαν καὶ υἱείαν. Τῇ ἀληθείᾳ, ἡ ἀφροσύνη δὲν λείπει εἰς οὐδένα τόπον, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι ἐν μὲν Δαχομένη ἡ πρὸς τὸν βασιλέα λατρεία ἐπιβάλλεται, ἐνῷ παρ' ἄλλοις μέρεσι, ὡς π.χ. ἐν Ἑλλάδι, ὑποκριτικῶς καὶ διπροσώπως ἐξασκεῖται...

Ὁ ἄγγλος πρεσβευτὴς ἐπροχώρησεν ἐν τῷ μέσῳ διπλῆς σειρᾶς ἀμαζόνων ἢ γυναικῶν τῆς βασιλικῆς φρουρᾶς, γονυπετουσῶν, καὶ μετὰ τέσσαρας ἄλλεπαλλήλους ὑποκλίσεις, ἀφίκετο μέχρι τοῦ θρόνου τοῦ βασιλέως, ὅστις τότε ἐγερεῖς ἔθηκεν εἰς τοὺς γυμνοὺς πόδας τοῦ τὰς ἐμβάδας του, κατέβη πρὸς αὐτόν, καὶ τῷ ἔτεινε τὴν χεῖρα του. Μετέπειτα ἐπληροφορήθη διὰ τοῦ διερμηνέως περὶ τῆς υἱείας τῆς βασιλείσεως, τῶν ὑπουργῶν, τοῦ ἀγγλικοῦ ἔθνους καὶ ἐπὶ τέλος περὶ αὐτοῦ τοῦ πρέσβεως. Προσκαλέσας δ' αὐτόν νὰ καθίσῃ παρὰ τῷ θρόνῳ διέταξε νὰ φέρωσι ῥόμιον καὶ ἕτερον πνευματώδη ποτὰ, εἰς ᾧ ἡ Α. Μ. ἐνασμενίζεται λίαν, καὶ ἤρξαντο ἀμφοτέροι κενοῦντες διάφορα πατήρια, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀσμάτων τῶν ἀμαζόνων. Ἐν τῷ μεταξὺ δώδεκα αὐτῶν, ὠπλισμέναι μὲ μακρὰ δρέπανα, ἐχόρευσαν χορὸν τινα ἐξαλλόν, μετὰ τὸ τέλος τοῦ ὁποίου ἡ Ζι-μπι-βε-τόν, ἡ λοχαγὸς τῆς σωματοφυλακῆς, γυνὴ ὑψηλὴ καὶ ῥωμαλέα ἀπήγγειλε λόγον τινα πρὸς τὸν βασιλέα, κατενθουσιάσαντα πάντας, καὶ τὸν ὁποῖον ὁ μιν-γγάμ (ὑπουργὸς τῆς δικαιοσύνης) ἐπανέλαβε πρὸς αὐτόν. Ἡ Ζι-μπι-βε-τόν τότε σείουσα ὡς μαινὰς τις τὸ δρέπανον, ὡς διὰ νὰ κόψῃ κεφαλὴν ἀνθρωπίνην, ἀνέκραξε· «Τοιοτοτρόπως θὰ μεταχειρισθῶμεν τοὺς ἄνδρας τῆς Ἀθεσκούτας.» Ἡ δὲ ἀπειλὴ αὕτη, ἀπευθυνομένη πρὸς λαόν τινα, καθ' οὗ οἱ Δαχομενοὶ διατέλουν τότε εἰς πόλεμον, προὐκάλεσε ζωηρὰς χειροκροτήσεις, καὶ αἱ γυναῖκες ἐπανέλαβον τὸν χορὸν ζωηρότερον ἢ πρῶτον. Μετὰ τὰς ἀμαζόνας ἦλθεν ἡ σειρά τῶν ἀνδρῶν ὅπως χορεύωσι, καὶ ἤρξαντο λοιπὸν πηδῶντες καὶ ἐργαζόμενοι παραδόξως, ἐνῷ αἱ γυναῖκες ἐτραγώδουν ἢ μάλλον ἐθρήνουν· μετὰ δὲ τὸ τέλος τῆς ἀρχῆσεως οἱ ἀρχηγοὶ αὐτῶν, μιμούμενοι τὸ παράδειγμα τῆς Ζι-μπι-βε-τόν, ἐξεφώνησαν λόγους τινὰς πλήρεις καυχησιλογίας διὰ τῶν ὁποίων ὑπέ-

σχοῦντο εἰς τὸν βασιλέα νὰ κατασυντρίψωσι τὴν Ἀθροσκούταν. Ἐνθουσιασθεὶς τότε ἐκ τῆς γενικῆς μέθης καὶ ὁ βασιλεὺς ἠγέρθη καὶ διεκήρυξεν ὅτι μὴ εὐχαριστοῦμενος μόνον εἰς τὴν ἀποκοπὴν τῶν κεφαλῶν τῶν ἐχθρῶν του, θέλει κατακόψει καὶ τὰ πτώματά των μεληδόν. «Τὸ δένδρον τοῦ δάσους, ἀνέκρχεν, ἔχει κλάδους ἐκτενεῖς καὶ ρίζας ἐσχυράς, ὁ δὲ ἄνεμος τοῦναντίον δὲν φαίνεται, καὶ ὅμως αὐτὸς συντρίβει καὶ κατακλᾷ τὰ ὑψηλότερα καὶ δυνατώτερα δένδρα. Λοιπὸν τὸ δένδρον εἶνε ἡ Ἀθροσκούτα, καὶ ὁ ἄνεμος ἡ Δαχομένη.» Καὶ ἐξαρθεῖς ἐκ τῆς συγκρίσεως ταύτης, ὁ Ζε-λι-λὲ προσεκάλεσε τὸν πρεσβευτὴν νὰ τὸν συνῶδευσεν εἰς τὴν ἐκστρατείαν του, μένων ὅμως ὀπισθεν τοῦ στρατοῦ διὰ νὰ παρατηρῇ καλῶς τὰς πολεμικὰς κινήσεις τῶν δύο ἀντιπάλων· ἀλλ' ὁ πρεσβευτὴς τῷ ἀπήντησεν ὅτι δὲν εἶνε ἴδιον τῶν ἄγγλων νὰ μένωσι μ' ἐστχυρωμένους χεῖρας ἐκεῖ ὅπου ἔχουσί τι νὰ πράξωσι. Μετὰ δὲ διαφόρους ὁμιλίας ὁ Κ. Βούρτων ἀπεχώρησε τῶν ἀνακτόρων, καὶ οἰκτρός τις οἶκος τῷ προσεφέρθη πρὸς κατοικίαν, ἔνθα καὶ κατέλυσε.

Ὁ βασιλεὺς προὔτιθετο νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν κατὰ τῆς Ἀθροσκούτας ἐκστρατείαν, ἀλλὰ σκανδαλώδεις τι γεγονόδες τὸν ἠνάγκασε νὰ ἀναβάλῃ τὴν ἀναχώρησίν του. Ἐκατὸν πεντήκοντα ἀμαζόνες, εὐρίσκουσαι ἴσως τὴν λατρείαν τῆς Κύπριδος εὐαρεστοτέραν τῆς τοῦ ἀγρίου Ἄρεος, εὐρέθησαν εἰς κατὰστασιν ἐγκυμοσύνης, καὶ κατὰ τὰ ἔθιμα τοῦ τόπου, ἔπρεπε νὰ δικασθῶσι μετὰ τῶν συνενόχων των, διότι ἡ παράβασις αὕτη ἐν Δεχομένη θεωρεῖται ὡς ἐγκλημα ἐσχάτης προδοσίας, ἅτε τῶν ἀμαζόνων οὐσῶν συζύγων τοῦ βασιλέως. Δέκα τῶν ἐνόχων ἀνδρῶν, δικασθέντες, καταδικάσθησαν εἰς θάνατον καὶ ἀπεκεφαλίσθησαν δημοσίᾳ, αἱ γυναῖκες ὅμως ἐξετελέσθησαν ὑπὸ ἀξιοματικῶν τοῦ φύλου των καὶ ἐντὸς τοῦ πηλατίου, χωρὶς νὰ ἐκτεθῶσιν εἰς τὰ βλέμματα ἄλλων· ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν ἐνόχων, οἱ μὲν καταδικάσθησαν εἰς εἰρκτὴν, οἱ δὲ εἰς ὑπερορίαν, διότι οὐδὲν τιμωρεῖται ἐν Δεχομένη αὐστηρότερον ἢ αἱ τοιοῦτου εἶδους παραβάσεις. Δι' αὐτὸ ἀπηγορευμένον εἶνε τοῖς ἀνδράσι ἐπὶ βαρεῖα ποινὴ νὰ πλησιάζωσιν εἰς τὸ χαρέμιον, καὶ ὅταν αἱ γυναῖκες τοῦ βασιλέως πρόκειται νὰ ἐξέλθωσι πρὸς ὕδρευσιν ἢ ἄλλην τινὰ ἐργασίαν, πᾶσα προσοχὴ καταβάλλεται ὅπως ἀποφύγῃσι τὰ βέβηλα ὁμματα· καὶ ὅσκις ὁ προηγούμενος αὐτῶν εὐνοῦχος κρούῃ τὸν κωδωνίσκον ὡς σημεῖον τῆς δια-

βάσεώς των, πάντες οἱ ἐν ταῖς ὁδοῖς ἀποστρέφουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ νὰ μὴ τὰς ἴδωσιν. Αἱ ἀποτελοῦσαι μέρος τοῦ στρατοῦ γυναῖκες πράγματι μὲν δὲν εἶνε σύζυγοι τοῦ βασιλέως, γίνονται ὅμως ἅμα ἡ Μεγαλειότης του ἐπινεύσει. Μήτηρ τοῦ νῦν βασιλέως τῆς Δαχομένης ὑπῆρξε μία συναγματούρχος.

Περαιωθείσης τῆς δίκης τῶν ἀμαζόνων, ὁ βασιλεὺς μετὰ τῆς συνοδείας του καὶ τοῦ ἄγγλου πρεσβευτοῦ, ἀναχωρήσαντες ἐξ Ἀγρίμ, κατευθύνθησαν εἰς Ἀγ-θόμ, τὴν κυρίως διαμονὴν τῶν βασιλέων τῆς Δαχομένης. Ὅποια δὲ ὑπῆρξεν ἡ ἐκπληξίς τοῦ ἄγγλου πρεσβευτοῦ, ὅταν ἐλθὼν εἰς τὰ ἀνάκτορα εἶδε τὰ ἐξωτερικὰ τεῖχη καὶ τὴν στέγην αὐτοῦ κεκοσμημένην, δίκην τροπαίων, ὑπὸ ἀνθρωπίνων πολυαριθμῶν κρανίων, τοῦτο ἀφίνομεν εἰς ἕκαστον νὰ φαντασθῇ. Τῇ ἐπιούσῃ δὲ τῆς ἀφίξεώς των ὁ Κ. Βούρτων προσέφερε πρὸς τὸν Ζε-λε-λὲ τὰ δῶρα τῆς βασιλείσεως καὶ τῷ ὑπέβαλε τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ, ἐν ᾧ περιελαμβάνετο καὶ ἡ κατὰπαυσις τῶν ἀνθρωποθυσιῶν· ἀλλ' ὁ βασιλεὺς ἀπήντησεν ὀργίλως ὅτι θὰ σκεφθῇ περὶ τούτων ἄλλην ἡμέραν, καὶ ἡ ἀπόκρισις αὕτη δὲν εὐχαρίστησε τοσοῦτον τὸν πρεσβευτὴν τῆς Ἀγγλίας.

Μετὰ τινὰς ἡμέρας ἤρξαντο τελεταί τινες φρικώδεις, ἐτησίως ἐν Δαχομένῃ ἐπισυμβαίνουσαι καὶ ἄφθονον τὴν χύσιν ἀνθρωπίνου αἵματος ἐπιφέρουσαι ὑπὸ πρόσχημα θρησκευτικῶν. Ἰδοὺ δὲ εἰς τί συνίσταντο αἱ τελεταὶ αὗται, ὅπως ὁ ἄγγλος πρεσβευτὴς τὰς περιγράφει.

Ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς ἀγορᾶς κατασκευάσθη ἱκρίωμά τι ἐπιστεγαζόμενον διὰ καλῶν· εἰκοσι δὲ περίπου θύματα ἦσαν προσδεδεμένα διὰ σχοινίων εἰς πασσάλους, καὶ ὀπισθεν αὐτῶν ἵστατο ἕνα εἰς δοῦλος διὰ νὰ διώκῃ ἀπ' αὐτῶν τὰς μυῖας καὶ τοῖς δίδῃ τροφὴν. Οἱ δυστυχεῖς ἐκεῖνοι ἐφαίνοντο ἀδιάφοροι περὶ τῆς τύχης των, ὠμίλουν, ἐγγέλων καὶ παρετήρουν τοὺς ἄγγλους μὲ εἰδὸς τι περιεργείας, ὡς εἰ οὐδέποτε εἶδον ξένους. Ὁ Ζε-λε-λὲ, ὅστις φαίνεται ὅτι κατέχεται ὑπὸ τῆς μανίας τῶν προσφωνήσεων (ὅπως καὶ ἐν Ἑλλάδι πολλοί) τοῖς ἀπηθύνετο παρουσίᾳ τοῦ λαοῦ προσκαλιάν τινα, τοιαῦτα ὡς ἐγγιστα περιλαμβάνουσαν. «Οἱ πρόγονοί μου καθιέρωσαν τὴν τελετὴν ταύτην. Ὁ πατὴρ μου Γε-ζὸ τὴν ἐξηκολούθησε διὰ νὰ τιμῇ τὴν σκιάν τοῦ πάππου μου Ἀ-γου-γο-ρό. Εὐτυχὴς εἶνε ὁ καταλιπὼν υἱοὺς ἐκπληροῦντας ἀπαρεγκλίτως τὰ χρεῖ, τὰ ἐπιβαλλόμενα

ὑπό τε τῆς θρησκείας καὶ τῆς υἱικῆς στοργῆς, ἐλπίζω δὲ νὰ πράξῃ καὶ δι' ἐμὲ ὁ υἱός μου ὅ,τι καὶ ἐγὼ τὴν στιγμὴν ταύτην πράττω διὰ τὸν πατέρα μου.»

Ὁ Κ. Βούρτων, θέλων ὅσον τὸ ἐπ' αὐτῷ νὰ προλάβῃ τὰς ἀνθρωποθυσίας ταύτας, ἔγραψεν ἐπισήμως πρὸς τὸν βασιλέα, ἱκετεύων αὐτὸν ν' ἀντικαταστήσῃ διὰ ζώων τὰ ἀνθρώπινα θύματα, ἔλεγε δὲ ὅτι ἂν ἡ ἱκεσία του δὲν εἰσκηούετο, ἔμελλε ν' ἀναχωρήσῃ αὐθημερόν. Ὁ βασιλεὺς ἀπήντησεν ὅτι πρὸς χάριν του ἔμελλε νὰ συγχωρήσῃ πολλὰ θύματα, ἐκτὸς τῶν ἀποδεδειγμένων κακούργων καὶ τῶν ἐπιφόβων αἰχμαλώτων, τοὺς ὁποίους ἀδιστακτικῶς ἔμελλε νὰ φονεύσῃ ἔννοεῖται δὲ ὅτι ὁ Κ. Βούρτων ἠναγκάσθη νὰ συγκατανεύσῃ εἰς τὴν τοῦ βασιλέως ἀπάντησιν ταύτην.

Τὴν δευτέραν ἡμέραν τοῦ Σο-σιν (οὗτω καλεῖται ἡ τελετὴ αὕτη) ὁ βασιλεὺς ἐχόρευσε τριάκοντα δύο φορὰς ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὑπηκόων του, οἵτινες ὡς φρενητιῶντες ἐχειροκρότουν αὐτόν. Τὴν τρίτην ἡμέραν ἐγένετο ἡ λιτανεία τῶν φιτισῆς, ἥτοι μεχαιρῶν εἰδεχθῶν καὶ ἀποτροπαίων, αἵτινες εἰσιν ἐπιτετραμμένοι τὴν φρούρησιν τοῦ τάφου τοῦ ἀποθανόντος βασιλέως. Ἡ λιτανεία αὕτη ἐπηκολουθήθη ὑπὸ χοροῦ ἀμαζόνων, ὧν ἡγήετο ἡ Μιν-γγάν, ἀκολούθως δ' ὁ Ζε-λε-λε προβάς πρὸς τὸ ἱκρίωμα ἔρριπεν εἰς τὸ πλῆθος πολυάριθμον κορί, ἥτοι ἐγχώρια νομίσματα, καὶ τότε ἐπῆλθε σύγχυσις τις καὶ ταραχὴ ἀπερίγραπτος, διότι οἱ Δαχομαῖοι θεωροῦσιν ὡς τιμὴν τὸ νὰ λάβωσι μέρος εἰς τὴν διανομὴν ταύτην τοῦ βασιλέως. Πλούσιοι καὶ πένητες, μεγάλοι καὶ μικροὶ ὁρμῶσι τότε ὅπως λάβωσι τι νόμισμα, καὶ μάχη ἄρχεται σφοδρά, καὶ κεφαλαὶ συντρίβονται καὶ ὀφθαλμοὶ ἐξορύσσονται καὶ κνήμη καὶ βραχίονες συνθλῶνται ὑπὸ τὰ ὄμματα τοῦ βασιλέως, ὅστις θεωρεῖ τὴν ἀγρίαν ταύτην πάλιν τῶν ὑπηκόων του ὡς δειγμα τῆς πρὸς αὐτὸν ἀφοσιώσεώς των. Ὁ ἄγγλος πρεσβευτὴς ἠθέλησε νὰ μακρυνθῇ τῆς σκηνῆς ταύτης, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς τὸν προσεκάλεσε νὰ μιμηθῇ καὶ αὐτὸς τὸ παράδειγμα τοῦ λαοῦ του, καὶ ὁ Κ. Βούρτων ἵνα μὴ ἀπαρέσῃ τῷ βασιλεῖ, καὶ ἐπὶ τῇ ἐλπίδι σωτηρίας τινῶν θυμάτων, ἠναγκάσθη νὰ ὑπακούσῃ. Ἀνεμίχθη λοιπὸν καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν Δαχομαίων, προσπαθὼν νὰ εὕρῃ νόμισμά τι μὴ δεικνύων ὁμῶς, ἔννοεῖται, καὶ τὴν αὐτὴν μὲ τοὺς ἐγχωρίους πρὸς τοῦτο λύσαν. Τέλος μετὰ τινων ὥρων τοιαύτην πάλιν, ὁ βασιλεὺς διεσύνθη

πρὸς τὸ ἱκρίωμα, ἔνθα ἦσαν τὰ θύματα, καὶ ἐκείθεν ἀνήγγειλεν ὅτι χαρίζομενος πρὸς τὸν ξένον τοῦ ἄγγλον χαρίζει τὴν ζωὴν εἰς τινὰς τῶν κατὰδικων, καὶ πραγματικῶς ἀπέλυσε περὶ τοὺς πεντεκαίδεκα αὐτῶν, οἵτινες, ὡς ἐγνώσθη ὀψιαίτερον, εἶχον σταλῇ πρέσβεις παρ' ὑποτελοῦς τινος φυλῆς, ἀλλ' ἀντὶ νὰ τῷ φέρωσι χρήματα, τῷ ἐκόμισαν ὡς φόρον καρποὺς φοίνικος. Τοῦτο ἐθεωρήθη ὕβρις μεγίστη καὶ πρὸς ἱκανοποίησιν αὐτῆς οἱ δυστυχεῖς ἀπεσταλμένοι εἶχον καταδικασθῇ εἰς θάνατον.

Τὴν τετάρτην ἡμέραν πλῆθος γυπῶν ἐφάνη περὶ τὴν πόλιν, ἴσως εἰθισμένων ὄντων τῶν πτηνῶν τούτων κατὰ τὰν χρόνον αὐτὸν νὰ εὐρίσκωσιν ἄφθονον τροφὴν εἰς τὴν Ἀγ-βόμ'· διότι ὄντως τὴν τετάρτην ἡμέραν γίνονται ὑπὸ τοῦ ἰδίου ὑπουργοῦ τῆς δικαιοσύνης αἱ σφαγαί. Εἰς Δαχομένην αἱ ἀνθρωποθυσίαι θεμελιούνται ἐπὶ θρησκευτικῆς ἰδέας, ἥτις οὐχὶ μόνον ἐνισχύει, ἀλλὰ καὶ διακινεῖ τὸ ἔθιμον τοῦτο. Ἡ θρησκεία θέλει ὥστε ὁ βασιλεὺς νὰ καταβαίνει εἰς τὸν ἄδην μὲ ὅλην τὴν ἐπίδειξιν τῆς βασιλείας, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν γυναικῶν, τῶν εὐνούχων, τῶν στρατιωτῶν, τῶν χορευτῶν, τῶν ψαλτῶν του κλ. ὥστε συμβαίνει ἐνίοτε νὰ θύωνται ἐτησίως μέχρι πεντακοσίων ἀνθρώπων πρὸς τιμὴν τοῦ θανόντος βασιλέως, ὁ δὲ ἀριθμὸς οὗτος δέον νὰ διπλασιασθῇ διότι πολυάριθμοι γυναικῶν θυσαί ἐκτελοῦνται καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀνακτόροις ὑπὸ τῶν ἀμαζόνων. Ἐκτὸς τῶν θυσιῶν τούτων, οἱ βασιλεῖς τῆς Δαχομένης τρέφουσιν ἀπερίοριστον σέβας πρὸς τὰς σκιάς τῶν πατέρων των, εἰς τὰς ὁποίας σπεύδουσι νὰ ἐξαγγείλωσι καὶ τὰς μικροτέρας τῶν συμβαινόντων λεπτομερείας. Ἐφεῦρεν ὁ βασιλεὺς νέον τι εἶδος τυμπάνου, ἐδέχθη τὴν ἐπίσκεψιν λευκοῦ τινος, ἡλλαξέ κατοικίαν; Ἀμέσως φονεύων ἕνα ὑπῆκοόν του τὸν στέλλει εἰς τὸν ἄλλον κόσμον ὡς διὰ νὰ ἐξαγγείλῃ εἰς τὴν σκίαν τοῦ πατρὸς του τὸ γεγονός τοῦτο· ἐνίοτε μάλιστα ὁ βασιλεὺς λησμονῶν νὰ προσθέσῃ εἰς τὰ ὅσα ἐντέλλεται τῷ φονευομένῳ νὰ εἴπῃ ἐλάχιστόν τι πρᾶγμα, φονεύει παρὰχρῆμα καὶ ἕτερον, ὅστις χρησιμεύει ὡς ὑστερόγραφον τῆς ἐπιστολῆς τοῦ πρώτου. Τὰ δὲ φοικῶδη ταῦτα ἔθιμα ἐρριζωμένα ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ τῶν παραδόσεων εἰς τὰς καρδίας τῶν Δαχομαίων, ὑποστηρίζονται καὶ ὑπὸ πολυαριθμῶν καὶ πανσθενῶν φανατικῶν ἱερέων.

Τὴν νύκτα πένθιμος ἤχος τοῦ τυμπάνου, συνο-

δεδόμενος και ὑπὸ ἐνὸς πυροβολισμοῦ, εἰδοποιεῖ τὸν λαὸν ἅμα ἐπιπτε κεφαλὴ τις ὑπὸ τὴν μάχαιρον τοῦ ὑπουργοῦ τῆς δικαιοσύνης ἢ τοῦ Ζε-λε-λε αὐτοῦ. Εἴκοσι καὶ τρεῖς τοιοῦτοι πυροβολισμοὶ ἠκούσθησαν, καὶ τὴν ἐπιούσαν εἴκοσι καὶ τρεῖς μὲν κεφαλαὶ νέαι ἐκόσμουσαν τοὺς τοίχους τῶν ἀνακτόρων, εἴκοσι δὲ καὶ τρία πτώματα ἔκειντο καθημαγμένα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Ὡς ἡ σωματοφυλακὴ τοῦ βασιλέως, συγκειμένη ἐκ δισχιλίων καὶ πεντακοσίων γυναικῶν παρήλλαξε πρὸ τῶν πτώματων ἐκείνων, ἀλλάζουσα ἡ ἐκστρατεία αὕτη ἦτο πολυαριθμότερα ἄλλοτε, ἀλλ' ἕνεκα τῶν συνεχῶν πολέμων, ἰδίως ἐπ' ἐσχάτοις πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς Ἀδιοκούτας ὑπέστη ἐπαισιθητὴν μείωσιν. Διαιρεῖται δὲ αὕτη εἰς τέσσαρας φάλαγγας, ὧν ἡ μὲν πρώτη ὥπλισται διὰ ἀγ-μπα-ρύα (πλατυστόμων πυροβόλων) καὶ σχηματίζει τὸ σῶμα τῶν ἐπιλέκτων, ὅτε τῶν ἀπαρτιζουσῶν αὐτὴν γυναικῶν ὑπερχουσῶν τὰς ἐπιλοίπους κατὰ τὸ ἀνάστημα καὶ τὴν ἀνδρίαν, ἡ δὲ δευτέρα ἀποκλειστικῶς προ-ώριται εἰς τὴν κυνηγεσίαν τοῦ ἐλέφαντος καὶ θεωρεῖται ὡς ἡ συγκειμένη ἐκ τῶν μᾶλλον ἐπιδεδξιῶν καὶ εὐκινήτων στρατιωτικῶν ἢ τρίτῃ ὥπλισται διὰ νυεκ-πλο-χεν-τὸ ἥτοι μεγάλων δρεπάνων καὶ σύγκεται ἐκ γυναικῶν αἵτινες διὰ τὴν δυσμορφίαν αὐτῶν δύνανται κάλλιστα νὰ παραστήσωσι πρόσωπον Μεδούσης· ἡ τετάρτη τέλος φάλαγξ, ὥπλισται διὰ πυροβόλων μὲ πυρίτιδας λίθους, καὶ ἀποτελεῖ τάγμα τι πεζικὸν ἀδιοργάνιστον ὅμως καὶ ἄθλιον· ὡς ἐφεδρεῖα δὲ τῆς ὅλης σωματικῆς χρησιμεύει σῶμά τι ἐκ κορασίδων, γγούχεν-τό, ὥπλισμένων διὰ τόξων καὶ βελῶν.

Αἱ τοιαῦται τελεταὶ ἐξηκολούθησαν πεντεκαίδεκα περίπου ἡμέρας, μετὰ τὸ τέλος τῶν ὁποίων, ὅπως γνωστοποιήσωσιν εἰς τὸν λαὸν ὅτι αὗται ἔληξαν ἤδη, ἔχυσαν εἰς τὴν γῆν βαρέλια πολυάριθμα ῥομίου καὶ συνέτριψαν τὰ ποτήρια, ἐν οἷς ἔπιεν ὁ βασιλεὺς, οἱ ὑπουργοί, αἱ γυναῖκες καὶ οἱ ξένοι του. Τότε τέλος ἀπεφάσισε καὶ ἡ αὐτοῦ Δαχομακίη Μεγαλειότης νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰς αἰτήσεις τοῦ Κ. Βούρτωνος καὶ προσκαλέσῃ εἰς ἰδιαιτέρην συνέντευξιν αὐτόν. Ὁ ἄγγλος πρεσβευτὴς τῷ ἐξέθεσεν ἐν ἐκτάσει τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀποστολῆς του, ἀλλ' ἄνευ ἐπιτυχίας, διότι ὁ βασιλεὺς τῷ διεκήρυξεν ὅτι αἱ ἀνθρωποθυσίαι ἦσαν ὑπὸ τῶν προγόνων του διαωργανισμέναι καὶ ὅτι αὐτὸς ἤθελεν ἐπιμόνως τὰς διατηρήσῃ, ὅπως μείνῃ πιστὸς εἰς τὰς πατρικὰς καὶ ἐθνικὰς παραδόσεις, καὶ ὅσον δι' ἀφορὰ τὰ ἄλλα αἰτήματα τῆς ἀγγλι-

κῆς κυβερνήσεως πλαγίως ὑπεξέφυγεν αὐτὰ, καὶ ὁ Κ. Βούρτων ἠναγκάσθη ν' ἀναχωρήσῃ, πλεῖστα μὲν δείγματα φιλίας λαβὼν παρὰ τοῦ μαύρου ἀνακτος, οὐχὶ ὅμως ἀπολαύσας καὶ τὴν κατάργησιν τῆς χύσεως τοῦ ἀνθρωπίνου αἵματος. Ἰσως ὁ χρόνος καὶ ἡ εἰσαγωγή τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ παρὰ τοῖς ἀγροίοις ἐκείνοις λαοῖς ἐπιτύχῃ, τι ὁ Κ. Βούρτων δὲν ἠδυνήθη.

Η ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΙΣ ΤΟΥ ΕΠΙΟΥΣΙΟΥ.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ τις ὀνόματι Ἰάκωβος ἐξήσκει ποταπὸν καὶ εὐτελές τι ἐπάγγελμα, ἐν δύνатаι νὰ ταπεινώσῃ ἕνα ἄνδρα τὸ εὐτελές ἐπάγγελμα, καὶ εἶχεν οἰκογένειαν συμποσομένην ἐκ πέντε ἀτόμων, ἥτοι ἐκ μιᾶς γυναικὸς καὶ τεσσάρων τέκνων ἀνηλίκων εἰσέτι. Ἡ ἐργασία του τῷ ἐχορήγει μόλις τὰ πρὸς διατροφὴν καὶ ζωάρκειαν αὐτοῦ τε καὶ τῆς δυστυχοῦς οἰκογενείας του· ἐν τούτοις ἐγεύετο τῆς ἀληθοῦς εὐδαιμονίας, ἡ καρδία του ἐπαλλεν ὑπὸ χαρᾶς ὁσάκις ἐβλεπε τὴν πενταμελῆ οἰκογένειάν του εὐθυμον, ἀρκουμένην τοῖς ὀλίγοις καὶ ἄδουσαν μετ' αὐτοῦ. Κατέτριβε δὲ νυχθ' ὅλην τε καὶ ἡμέραν εἰς τὴν ἀχάριστον ἐργασίαν του. Θὰ ἔλεγε τις ὅτι ἡ τύχη εἶναι κακεντρεχῆς τι πνεῦμα, ὅπερ ἀρέσκειται καταδιώκον τὰς ἐντίμους καρδίας, σπικράττον καὶ διαπερῶν αὐτάς διὰ τῶν ὀξυτέρων βελῶν του.

Ὁ Ἰάκωβος προβεβηκὸς ἦδη ὦν τὴν ἡλικίαν καὶ παρὰ τὴν δύναμιν του παλαιῶν κατὰ τῆς ἀνηλεοῦς τύχης του, εἶδεν ἑαυτὸν αἰφνης ἐμπεσόντα εἰς τὴν φρικωδεστέραν δυστυχίαν· ἡ γυνὴ του ὡς καὶ τὰ τέκνα του καταπεποιημένα ἐστένάζον, ἐκλαίον, ἐξήτουν ἄρτον ὁ Ἰάκωβος ἀναλογίζεσθαι τὴν δυστυχίαν του, συγκαλαίει μετ' αὐτῶν, αἰσθάνεται τὴν φρίκην τῆς κατασάσεώς του, ἀγνοῶν διὰ τίνος ἐντίμου μέσου δύναται νὰ ἐξοικονομήσῃ ὀλίγον ἄρτον, ὅπως δυσωπήσῃ τὴν δυσμενῆ εἰμαρμένην του, καταπαύσῃ τὰς σπαρακτικὰς τῆς οἰκογενείας του κραυγὰς καὶ ἀποσπογγίσῃ μικρὸν τὰ δάκρυα ἐκ τῶν παρειῶν τῶν τεσσάρων ἐκείνων ἀθῶων πλασμάτων, ὧν οἱ ἀδένες ἦσαν αἰεῖ ῥοοί, ἐπεκαλέσθη τὴν βοήθειαν καὶ προστασίαν τῶν γειτόνων του. Ἀνωφελὲς νὰ προσθέσω, ὅτι τὸ πλεῖστον μέρος δὲν καταδέχεται οὐχὶ νὰ τὸν ἀκούσῃ, ἀλλ' οὔτε καὶ νὰ τὸν ἴδῃ. Δακρύων ζητεῖ ἐλεημοσύνην, ἀλλ' οὐδεὶς δίδει ἀκρόασιν εἰς τὸ παίγιον τοῦτο τῆς τύχης, οὐδεὶς βλέπει τὰ κρουνήδον ῥέοντα δάκρυα,